

This is an electronic reprint of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Uppfattningar om Vasasvenskans kännetecknande språkdrag inne i och utanför staden. En diskussion om "salience"

Rabb, Viveca; Jan-Ola, Östman; Caroline, Sandström; Pamela, Gustavsson; Lisa, Södergård

Published in:
Nordica Helsingiensia

Publicerad: 01/01/2017

[Link to publication](#)

Please cite the original version:

Rabb, V., Jan-Ola, Ö. (Ed.), Caroline, S. (Ed.), Pamela, G. (Ed.), & Lisa, S. (Ed.) (2017). Uppfattningar om Vasasvenskans kännetecknande språkdrag inne i och utanför staden. En diskussion om "salience". *Nordica Helsingiensia*, 48, 245–256. <http://hdl.handle.net/10138/224299>

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Uppfattningar om Vasasvenskans kännetecknande språkdrag inne i och utanför staden: en diskussion om *saliency*

Viveca Rabb
Åbo Akademi

Abstract

In this paper perceptions about the defining traits of the Swedish dialect of Vaasa in western Finland are described. The material consists of interviews from the year 2014 with 20 informants from Vaasa and 10 from Korsholm, born between 1936 and 1997. The theoretical and methodological approach consists of perceptual dialectology and cognitive sociolinguistics. The informants from Vaasa mentioned on average five traits each from the local dialect, while the informants from Korsholm mentioned two traits. The traits mentioned are mostly about pronunciation, lexical items and prosody, while mentions about morphology and syntax are scarce. The Vaasa informants seem to mention traits whose use vary within the town, while Korsholm informants do not mention traits they use themselves. The traits not mentioned are unusual in the town as a whole, used by old people or only in certain neighbourhoods. Together, the informants give an accurate view of the defining traits of Vaasa Swedish.

1 Inledning

Det sociolingvistiska begreppet *saliency*, som innebär vilka språkdrag eller typer av språkdrag som upplevs som framträdande för talarna, har diskuterats av många olika forskare inom såväl sociolingvistik som språkantropologi (t.ex. Trudgill 1986, Kerswill & Williams 2002, Woolard 2008). Därtill kommer den närliggande diskussionen om språkliga prototyper och exempelbaserad perception inom kognitiv lingvistik (t.ex. Taylor 2011, 2015; Rác 2013). När intresset inom sociolingvistik alltmer går från tanken på talarna som passiva objekt som påverkas av sin klasstillhörighet, sitt kön o.s.v. mot en syn på talarna som aktiva subjekt, som väljer att tala på ett visst sätt för att förknippas med vissa grupper av talare eller med åtråvärda personliga egenskaper, kommer även begreppet *saliency* alltmera i fokus. Vilka typer av språkdrag tenderar att uppmärksammas av talarna och kanske få sociala betydelser? Vilka typer av språkdrag tenderar att *inte* uppmärksammas? Varför?

I den här artikeln kommer jag att undersöka ett intervjumaterial från Vasa och Korsholm i Finland. Det har framkommit i tidigare forskning att folk vet mer, eller har mera att säga, om dialekter som geografiskt är närmare belägna deras eget område än om dialekter geografiskt längre bort (t.ex. Preston 1986, Røsstad 2008). Men hur tydlig är denna skillnad? Syns den redan grannar emellan? Mitt syfte är att undersöka hur Vasasvenskan definieras av 20 Vasabor jämfört med 10 invånare i

grannkommunen Korsholm. Vilka språkdrag nämner informanterna och vilka typer av drag är det fråga om? Går det att med hjälp av tidigare forskning om salience förklara varför just dessa språkdrag lyfts fram?

Min materialinsamlingsmetod ligger i perceptuell dialektologi (folkdialektologi), med fokus på vad icke-lingvister tänker om dialekter (se t.ex. Niedzielski & Preston 2003, Clopper & Pisoni 2006). Analysmetoden består däremot snarare av en diskussion utifrån begreppet salience såsom det används inom sociolingvistik och kognitiv lingvistik. Begreppet presenteras och används i samband med diskussionen av resultaten. Fokus i denna artikel kommer sålunda inte att ligga i att diskutera de sociala betydelseerna hos de språkdrag som framkommer i materialet, inte heller i att koppla enskilda språkdrag till respektive informanter. Arbetet har utförts med finansiering från Konestiftelsen.

2 Material och materialinsamling

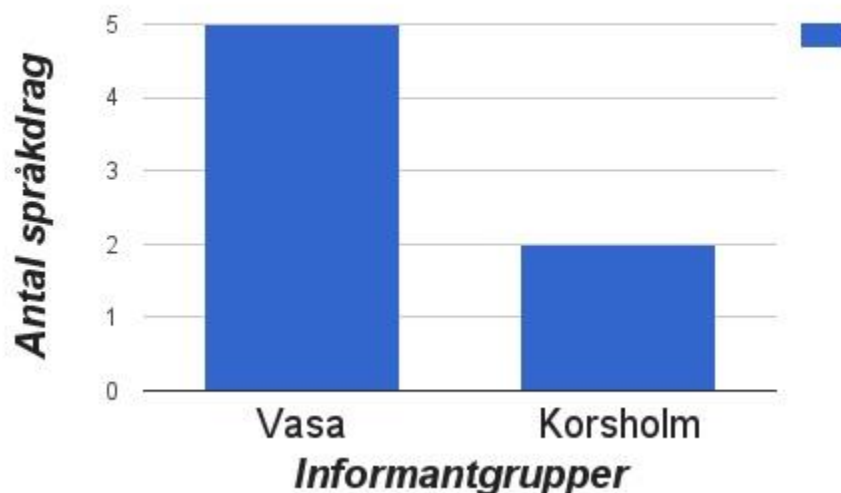
Materialet för den här artikeln består av semistrukturerade folklingvistiska intervjuer med 30 informanter från Vasaområdet, födda mellan åren 1936 och 1997. Av dessa 30 personer kommer 10 kvinnor och 10 män från Vasa, medan 5 kvinnor och 5 män kommer från grannkommunen Korsholm. Informanterna kan i något fall ha t.o.m. båda föräldrarna inflyttade till orten men de är själva födda och uppvuxna i antingen Vasa eller Korsholm. Tre personer, alla från Vasa, ser sig själva som tvåspråkiga, medan resten uppger sig vara svenskspråkiga. Staden har i nuläget ca 68 000 invånare varav 23 % är svenskspråkiga. Grannkommunen Korsholm har ca 19 000 invånare varav 69 % är svenskspråkiga. Informanternas utbildningsnivå varierar, men generellt har informanterna från Vasa längre utbildning än dem från Korsholm. I Korsholm har jag koncentrerat mig mest på två byar som ligger granne med stadsgränsen, nämligen kommuncentret Smedsby (4 informanter) och Singsby (2 informanter). De här byarna ligger båda ca 5 km från Vasa torg. De övriga fyra informanterna kommer från kommundelarna Kvevlax, Replot och Solf.

Intervjuerna gjorde jag under våren och sommaren 2014 och de varierar i längd mellan ca 1 timme och 4 timmar. Intervjuerna med Vasaborna var i medeltal 2 tim. 5 min. långa, medan intervjuerna med korsholmarna i medeltal räckte 52 min. Skillnaden beror delvis på att antalet frågor till korsholmarna var mindre. Dessutom gav Vasaborna ofta långa svar på varje fråga, medan informanterna i Korsholm var mera kortfattade. Det totala materialet uppgår till 50 tim 18 min, varav endast en mindre del används för just denna artikel.

Preston (2011:16) diskuterar den folkdialektologiska intervjun och hänför den till ett övergripande folkloristiskt-litterärt tillvägagångssätt. Han menar att intervjumetoden innebär att forskaren kan bidra genom insiktsfulla kommentarer på materialet och generaliseringar om dess betydelse. Garrett (2005: 1252) diskuterar mera allmänt direkta och indirekta metoder vid attitydundersökningar och lyfter fram skillnaden mellan att å ena sidan utifrån en färdig frågelistas ställa specifika frågor där forskaren själv på förhand bestämt vilka aspekter som ska diskuteras (= är relevanta) och med vilka termer och etiketter, och att å andra sidan ställa öppna frågor där man låter informanterna själva ge såväl de för dem relevanta svaren/kategorierna som termerna och etiketterna för att prata om dem. Han kommer fram till att den senare metoden oftare används inom folklingvistik. Jag utgick sålunda i intervjuerna från informanternas egen syn på vad som kännetecknar svenskan i Vasa. De valde själva såväl vilka språkdrag som lyftes fram som den terminologi som användes i intervjun.

3 Medvetenhet om Vasadragnen

I det följande redovisas hur många olika språkdrag informanterna i medeltal nämnde som kännetecknande för Vasasvenskan. Frågorna jag ställde lydde: Vad är Vasasvenska? Hur skiljer den sig från standardsvenskan och från dialekterna på landsbygden omkring Vasa?

Figur 1. Antal nämnda språkdrag per informantgrupp.

De flesta informanterna menade att de känner igen Vasasvenska; ändå tyckte alla att det var svårt att beskriva HUR detta sker. Det kändes svårt att nämna konkreta språkdrag som är specifika för Vasa. I medeltal nämnde informanterna från Vasa fem olika språkdrag som de menade kännetecknar Vasasvenskan, medan informanterna från Korsholm i medeltal nämnde endast två sådana språkdrag. Vasabornas svar varierade mellan två och högst nio nämnda språkdrag, medan korsholmarnas svar varierade mellan inga alls och högst fyra. Det blev alltså en tydlig skillnad mellan informanterna från Vasa och dem från Korsholm. Trots att korsholmarna tog ställning till dialekten i grannkommunen, var kännedomen om dess egenheter sålunda klart lägre än den var hos de infödda talarna i Vasa.

Haapamäki & Kvarnström (2014) fann att deras informanter från Helsingfors och Åbo även de hade synnerligen svårt att nämna konkreta, kännetecknande språkdrag i sin varietet. Helsingforsarna nämnde 0–4 olika språkdrag per person, medan Åboborna nämnde 0–2 drag. Jämförelsevis lyckades alltså såväl Vasaborna som korsholmarna trots allt väl i uppgiften, vilket torde bero på att Vasasvenskan (åtminstone hos vissa talare) är mindre standardnära än svenskan i Helsingfors och i Åbo. Det finns helt enkelt fler dialektala drag att notera.

4 Vilka språkdrag förknippas med Vasasvenska?

Vilka språkdrag närmare bestämt lyfte informanterna fram? Hur många informanter nämnde ett visst drag? Har språkdragen bekräftats i forskning om Vasasvenskan (Rabb 2012, 2014, 2015)? Kom korsholmarna på något som Vasaborna själva inte nämnde? Jag börjar med att redovisa svaren från Vasainformanterna och går sedan vidare till svaren från Korsholm.

Tabell 1. Vasadrag enligt informanterna från Vasa

Språkdrag	Antal gånger nämnt	Bekräftat i forskning?
Lexikon ("egna ord")	16	ja
Apokope ("orden kortare")	14	ja
<i>He</i> som neutralt pers. pron.	10	ja
Prosodi ("melodin, klangen")	8	nej
Kortstavighet ("rytmen, låter stötig")	8	nej
Ordböjning (" <i>bååtin, klåckon</i> ")	7	ja
Europeiskt u-ljud	7	ja
Ordslut med <i>ä</i>	5	nej
Rester av äldre genussystem (" <i>hande, hede</i> ")	5	ja
Grammatikalisering obet. <i>här</i> → <i>he</i> (" <i>denhe, dehe</i> ")	4	ja
Lånord från finska	3	nej
Långt <i>u</i> uttalas <i>y</i>	2	nej

Gammalt <i>i</i> i <i>trii</i> och <i>sii</i>	1	ja
---	---	----

Det mest prominenta språkdraget för Vasaborna själva är att Vasasvenskan har vissa egna ord. Exempel på dessa var däremot ofta svåra att komma på i intervjusituationen, men ord som nämndes var (bl.a.) *fillare* ('cykel'), *giis* ('pojke'), *knaiba* ('stjåla'), *lava* ('springa'), *skrått* ('insekt'), *smetta* ('slå'), *tjoppa* ('springa'). Intressant nog gavs merdelen av dessa som exempel på *äldre* Vasasvenska. Väldigt många informanter nämnde också att orden ofta apokoperas samt att *he* gärna används i stället för pronomenet *det*. Ganska många nämner också en säregen prosodi, kortstavighet, att landsbygdens bestämda slutartiklar och s.k. europeiska u-ljud förekommer även i Vasa. Några nämnde också att ord eller fraser gärna slutar med ett ä-ljud, att maskulint genus förekommer ibland vid inanimata substantiv och att ett obetonat *här* ofta grammatikaliseras till *he* i sammansatta pronomen som *den här* och *det här*, samtidigt som frasen av talarna uppfattas som ett ord, inte längre som två (*denhe*, *dehe*). Enbart tre personer nämnde att lånord från finska ingår i Vasasvenskan, två personer påtalade att långt *u* uttalas som *y* av en del Vasabor (särskilt i stadsdelarna Dragnäsbäck och Brändö), och en person nämnde uttal med gammalt *i* i orden *tre* och *se*.

Åtta av de tretton nämnda språkdragen är sådana som jag redan konstaterat och undersökt i ett samtalsmaterial från Vasa med delvis samma informanter som talare (t.ex. Rabb 2014). Kortstavighet finns också helt klart, likaså en speciell prosodi, ä-ljudet i ordslut, långt u-ljud och finska lånord. Dessa språkdrag är inte ännu undersökta systematiskt, men går i linje med min uppfattning av och min hypotes om vilka språkdrag som kännetecknar svenskan i Vasa. Vi går vidare till svaren från informanterna från Korsholm (tabell 2).

Tabell 2. Vasadrag enligt informanterna från Korsholm

Språkdrag	Antal gånger nämnt	Nämndes i Vasa?
Lexikon	5	ja
Prosodi	4	ja
Lånord från finska	4	ja
Kortstavighet	2	ja
Grammatikalisering obet. <i>här</i> → <i>he</i> (" <i>denhe</i> ", " <i>dehe</i> ")	2	ja
Ingen norrländsk förmjukning (" <i>Beckin</i> ")	2	nej
Vokalförlängning före vissa konsonantkomb. i två stadsdelar (" <i>Sååndåm</i> ", " <i>Hööstves</i> ")	2	nej
Apokope	1	ja
Gammalt <i>i</i> i <i>sii</i>	1	ja
Lånord från engelska	1	nej

Det visade sig att enbart en av korsholmarna nämner apokopen, som var det näst mest framträdande draget hos Vasaborna. Orsaken torde vara att korsholmarna också själva använder apokope och t.o.m. troligen i en högre grad än Vasaborna, och då framstår inte apokopen i Vasa som något speciellt för Vasa. Inte heller dragen *he* som *det* eller europeiskt u-ljud tas över huvud taget fram, också det antagligen där för att dessa drag även är helt normala i Korsholm. I stället är användningen av finska (och engelska) lånord i Vasa iögonfallande för korsholmarna. Dessa drag var däremot inte framträdande för Vasaborna, som tvärtom nämnde att svenskarna i Helsingfors använder mycket finska. Men liksom Vasaborna har informanterna i Korsholm i hög utsträckning lagt märke till att Vasasvenskan har vissa lexikaliska egenheter samt en egen prosodi. Ingen korsholmare kan emellertid i intervjusituationen ge exempel på dessa ”egna ord”.

Några informanter från Korsholm har lagt märke till egenheter i Vasasvenskan som Vasaborna själva inte tänkte på. Två korsholmare hade sålunda noterat att invånarna i stadsdelen Dragnäsbäck kallar sin stadsdel för *Beckin*, medan de själva skulle säga *Bettjin*. De flesta varianterna av Vasasvenska saknar sålunda mycket riktigt s.k. norrländsk förmjukning. Att överlånga stavelser finns i ett par stadsdelar i utkanten av stadsområdet (Sundom och Höstves) hade också (helt korrekt) noterats (Rabb 2014). Dessa två språkdrag kontrasterar antingen Vasasvenskan mot landsbygdsdialekterna eller är lantliga drag som är mycket sällsynta i Vasa som helhet.

Finns det då sådana drag i Vasasvenskan som ingen av informanterna hade tänkt på, varken Vasaborna eller korsholmarna? Det handlar då om drag som är mycket sällsynta bland infödda, svenskspråkiga Vasabor som helhet. De används sålunda främst av gamla människor, och/eller enbart i vissa stadsdelar. Exempel är primära diftonger, gammalt *a*, gammalt *t*, oassimilerade konsonantkombinationer och feminint genus syftande på inanimata substantiv (Rabb 2014, 2015). Slutsatsen är alltså att mina informanter *tillsammans* faktiskt gav en god bild av vad Vasasvenska är. Någon felrapportering kunde jag inte heller upptäcka. De nämnda språkdragen stämmer således överens med verkligheten och de drag som helt förblev onoterade är ovanliga sådana.

5 Diskussion

Vilka typer av språkdrag är det som icke-lingvister lyfter fram? Många folkdialektologiska undersökningar bland finstalande har sammantagna visat att i de finska dialekterna lägger icke-lingvister främst märke till uttalsegenheter och

dialektord, medan morfologiska skillnader ofta förblir onoterade (Mielikäinen & Palander 2014: 151 f.). Røsstad (2008: 141 ff.) konstaterar å sin sida utifrån ett norskt material från Vest-Agder att informanterna främst nämner lexikaliska egenheter (ordformer) samt morfologi, medan fonologin hamnade i skymundan. Jag har konstaterat att Vasabor och korsholmare i mycket stor utsträckning pratar om uttal och lexikaliska drag när de karakteriserar Vasasvenskan. Av totalt 17 identifierade egenheter i Vasasvenskan i materialet handlar sålunda hela 10 om uttalet och 3 om ordförrådet. Även informanterna i Helsingfors och Åbo (Haapamäki & Kvarnström 2014) nämner just uttalsegenheter och lånord när de karaktäriserar sina varieteter. Røsstad skriver vidare (2008: 144) att hans informanter gärna nämner prosodi när de karaktäriserar *andras* dialekter, men inte när de beskriver sin egen. I mitt material är det däremot knappt hälften av såväl Vasainformanterna som informanterna från Korsholm som lyft fram att Vasasvenskan har en egen *melodi* eller *klang* (med deras egna ord).

Varför just dessa kategorier? Mielikäinen & Palander (2014) undrar om finskspråkigas tystnad om morfologiska drag beror på att finskans morfologiska system p.g.a. sin komplexitet är så svårt för icke-lingvister att prata om, att de därför inte förmår kommentera det delområdet av språket. Svenskans morfologi är emellertid i jämförelse med finskans synnerligen simpel; ändå finns skillnaden också klart i mitt material. Endast 7 av 20 Vasabor har nämnt att morfologiska egenheter finns i Vasasvenskan, och inte en enda av de 10 korsholmarna har noterat det. Morfologins komplexitet kan sålunda knappast vara (den enda) orsaken till lekmännens relativa tystnad beträffande morfologiska drag i finskan, och förstås inte heller i Vasasvenskan.

Røsstad (2008: 143) påpekar att de nämnda språkdragen i hans material är sådana som antingen varierar inom dialekten eller som skiljer sig mellan den egna dialekten och grannarnas. Stämmer detta för Vasas del? Användningen av de språkdrag jag tidigare undersökt, varierar verkligen stort i samtalsmaterialet (Rabb 2012, 2014, 2015). Kontrast mellan Vasasvenskan å ena sidan och dialekter i Korsholm å andra sidan, kunde vidare förklara stora delar av korsholmarnas tabell utom beträffande kortstavigheten, apokopen och gammalt *i*, som de själva också har. Vokalförlängning före vissa konsonantkombinationer finns i delar av Korsholm, och den ena informanten av de två personer som påtalade fenomenet i Vasasvenskan har det här i sin egen dialekt, men inte den andra.

Ett ofta använt begrepp inom sociolingvistik är *salience* (t.ex. Trudgill 1986). Vilka drag blir således framträdande för talarna? Trudgill (1986) nämner följande påverkande faktorer:

- Variabeln har åtminstone en variant som är öppet stigmatiserad.
- Variabeln har en högprestigevariant som syns i skrift.
- Variabeln befinner sig i förändring.
- Varianterna är fonetiskt radikalt annorlunda.
- Varianterna upprätthåller fonologisk kontrast.

Kerswill & Williams (2002) påpekar emellertid att såväl Trudgill som andra forskare i viss grad använder sig av cirkelargumentation: ett påfallande språkdrag är ett sådant som uppfattas som stigmatiserat eller har låg prestige. Men varför blir just detta språkdrag stigmatiserat?

Kerswill (2012) modifierar bilden och ger tre förutsättningar för att ett språkdrag ska bli framträdande (*salient*), nämligen att draget ska vara dynamiskt (befinna sig i förändring, variera och tillägnas), det ska finnas inomspråkliga faktorer som fonologisk kontrast, fonetiskt avstånd och prominens samt utomspråkliga faktorer som sociodemografiska, kognitiva, socialpsykologiska, pragmatiska, interaktionella eller kontextuella faktorer. Kerswill & Williams (2003: 104 f.) betonar att de utomspråkliga faktorerna är avgörande för vilka språkdrag som får social betydelse. Lämna man den utomspråkliga nivån obeaktad hamnar man i cirkelargumentation.

Bidrar det här till förståelsen av svaren från mina informanter? Man kan säga att det är fråga om dynamiska drag som nämns (drag som varierar på orten) och att språkinterna faktorer också verkar vara närvarande. Det är sålunda klar fonologisk/fonetisk skillnad mellan varianterna i de flesta nämnda språkdragen, som t.ex. i *praata* – *praat* (apokope), *de* och *he* (neutralt pers. pron.), *såmmar* och *såmar* (kortstavighet), *båten* och *bååtin*, *kläckan* och *kläckon* (böjningsändelse), *hund* och *hond* (utan eller med europeiskt u-ljud) o.s.v. Trudgills kriterium att den ena varianten sammanfaller med skriftspråket, uppfylls samtidigt. Det här gäller sålunda de flesta av de nämnda dragen i undersökningen och förklarar alltså inte ännu varför en del drag har nämnts betydligt oftare än andra. Här kan kanske språkexterna kriterier bli avgörande. Problematiskt för just denna diskussion blir dock att eftersom mitt material är så litet, kan jag egentligen inte på detaljnivå diskutera vilka språkliga kategorier som är mera eller mindre framträdande för informanterna. Med andra informanter kunde de språkliga kategoriernas ordningsföljd i tabellerna ha blivit lite annorlunda.

Man kunde i princip se Vasasvenskan som en egen kategori som definieras utifrån en specifik sammansättning av språkdrag. Enligt den klassiska, aristoteliska teorin (refererad t.ex. i Lakoff 1987) hör en enhet till en viss kategori om alla förutsättningarna uppfylls (t.ex. i så fall att en viss talare använder precis alla de språkdrag som definierar dialekten). Tanken är att kategorin har klara gränser och att alla medlemmar som uppfyller kraven är likvärdiga. En dialekt kan emellertid inte inordnas i den här definitionen, eftersom alla talare inte använder alla dialektens språkdrag, och i den mån de gör det så använder de dem inte heller nödvändigtvis i samma omfattning. Den kognitiva lingvistikens begrepp *prototyp* (t.ex. Taylor 2011: 644) påpekar dock att en kategori för språkbrukarna struktureras runt sina *goda* exempel. Tanken här är sålunda att enligt talarna själva är vissa egenskaper bättre och viktigare exempel på kategorin än andra. Man kunde alltså se de språkdrag i Vasasvenskan som många informanter har nämnt som Vasasvenskans prototypiska drag.¹ Men hur börjar då ett visst språkdrag uppfattas som prototypiskt?

Clark & Trousdale betonar frekvensens roll för befästade (*entrenchment*) (2010: 306 f.) och även Kerswill & Williams (2003: 86) menar att högfrekventa språkdrag är framträdande. Taylor (2015) varnar dock för att överskatta frekvensens roll för vilka attribut som uppfattas som prototypiska. Flera av de nämnda uttalsdragen i Vasasvenskan är troligen mycket frekventa, och man kan tänka sig att de därför befästs i människors medvetande och börjar uppfattas som prototypiska. Men t.ex. u-ljudet är synnerligen frekvent och ändå är det många informanter som inte har lagt märke till Vasasvenskans u-ljud. Och tvärtom, Vasasvenskans enskilda egna ord är troligen var för sig ganska infrekventa, ändå lägger icke-lingvister märke till dem.

Rácz (2013: 37) menar att de språkdrag blir framträdande som i ett större sammanhang tvärtom är lågfrekventa. Det här kallar han överraskningselementet (*surprisal value*). Han exemplifierar (s. 39) med olika r-uttal. Användare av den ena varianten blir i någon mån överraskade när de hör den andra varianten, eftersom uttalet inte motsvarar deras förväntningar. Det här leder till att varianten upplevs som framträdande och då kan ges social betydelse. Det här kunde förklara varför Vasasvenskans u-ljud har noterats av sju Vasabor men inte alls av informanterna i Korsholm. Det större sammanhanget är i det här fallet att europeiskt u-ljud är synnerligen vanligt i hela Österbotten och sålunda saknar överraskningselement. Att

---

¹ Man kan även använda termen *registrering* (Agha 2003) och säga att några av de språkdrag som förekommer i Vasa har blivit registrerade som Vasasvenska. Prototypeteorin och teorin om registrering behöver kanske inte utesluta varandra. Se Rabb u.u. för diskussion om registrering av Vasasvenskan.

ljudet är högfrekvent i tal är då inte tillräckligt för att det ska börja upplevas som framträdande.

Intressant är också att informanterna i de flesta fallen (särskilt i Korsholm) inte på rak arm kom på konkreta exempel på Vasasvenskans lexikaliska egenheter. Røssstad (2008: 300 f.) diskuterar huruvida lexikaliska och morfologiska drag kan upplevas som mer konkreta för språkbrukarna och att de därför lättare nämner dem, medan fonetiska drag kan upplevas som för abstrakta. Han påpekar dock genast själv att det här inte stämmer för alla undersökningar, och det passar ju inte heller in i mina resultat, för ordnivån nog, men inte för uttalsdragen.

Taylor (2015) konstaterar dock ännu att de centrala, prototypiska dragen gärna är sådana som är väsentliga för medlemskap i kategorin (= uppfattas som relevanta i gruppen), uppvisas av ett stort antal av kategorins medlemmar (= vanliga inom gruppen) och gärna av få eller inga utanför kategorin (= ovanliga utanför gruppen). Översatt till dialektologin kunde man då rent konkret säga att de Vasadrag som är vanligast bland talarna (men helst inte finns utanför Vasa), uppfattas som de mest prototypiska. Dessutom ska de registrera just Vasasvenska och därmed upplevas som väsentliga för medlemskap i kategorin. Denna tanke stöds också av att de mest ovanliga Vasadragen i de flesta fallen inte alls nämndes av informanterna. Resultaten från analysen av samtalsmaterialet i Rabb 2014 ger vid handen att apokope, europeiskt u-ljud och grammatikalisering av obetonat *här* till *he* i pronomen som *denhe* och *dehe*, är de vanligaste av de undersökta dialektdragen, följt av användning av *he* som neutralt pers. pron. Apokope och användningen av *he* nämns verkligen av många informanter i Vasa, men inte de övriga två. Dessutom finns de flesta av de nämnda Vasadragen troligen även utanför Vasa.

Vilka drag nämns *inte* och varför? Mielikäinen & Palander diskuterar språkdrag som haft/har stor utbredning i finska dialekter och som numera kvarstår i talspråket trots dialektutjämning (2014: 152). Dessa drag uppfattas tydligen inte längre som dialektdrag och saknar i hög grad omnämnanden i de folklingvistiska undersökningarna. Författarna tänker sig att de här språkdragen är så neutrala för finskspråkiga att de därför inte lägger märke till dem, och att de också oftast ingår i informanternas eget språk. Möjligen är det här orsaken till att apokopen, u-ljudet och användningen av pronomenet *he* i Vasa inte har uppmärksammats av informanterna i Korsholm.

Däremot noterade Vasainformanterna inte heller sådana språkdrag som är mycket ovanliga i staden, som främst används av äldre människor och/eller i vissa stadsdelar och som kan tänkas hålla på att försvinna. Att ovanliga, nu försvinnande

dialektdrag sällan uppmärksammas av lekmän, konstateras också av Mielikäinen & Palander (2014: 239). Däremot togs några sådana språkdrag fram av informanterna i Korsholm. Varför? Kanske är det lättare att notera dialektdrag som i normala fall inte förknippas med staden, men som kanske finns i ens eget språk eller i någon annan närbelägen landsbygdsdialekt. De språkdrag som inte noterats av informanterna, saknar de följaktligen social betydelse? Inte nödvändigtvis. Preston (2011: 31) påpekar att även om icke-lingvister inte medvetet förmår t.ex. redogöra för dialektala drag, så har experiment visat att de ändå ofta reagerar på dem och alltså känner till dem på en omedveten nivå.

Resultaten visar att informanterna tillsammans har en god bild av vad som kännetecknar Vasasvenskan, medan den enskilde individen (särskilt informanterna från grannkommunen Korsholm) upplevde uppgiften som svår och inte kom på så många språkdrag. *Vilka* språkdrag som språkbrukarna upplever som framträdande och därmed lyfter fram är svårt att helt förklara, även om några möjliga faktorer har antytts och diskuterats här, som att språkdragen är dynamiska och uppvisar fonologisk kontrast, samt också det eventuella samspelet mellan hög frekvens och förmåga att överraska. Kan resultaten då generaliseras? Påpekas bör att stickprovet i undersökningen är mycket litet och att informanterna dessutom inte är slumpmässigt utvalda på ett sätt som skulle krävas för statistisk testning och dito slutledningar. Jag menar ändå att även antydda generaliseringar och berörda frågeställningar kan vara tankeväckande och leda forskningen vidare.

Referenser

- Agha, Asif, 2003. The social life of a cultural value. I *Language and communication* 23: 231–273.
- Clark, Lynn & Graeme Trousdale, 2010. A cognitive approach to quantitative sociolinguistic variation. Evidence from th-fronting in central Scotland. I *Advances in cognitive sociolinguistics* (291–322), red. av Dirk Geeraerts, Gitte Kristiansen & Yves Peirsman. Berlin – New York: Mouton de Gruyter.
- Clopper, Cynthia & David Pisoni, 2006. Perception of dialect variation. I *The handbook of speech perception* (313–337), red. av David Pisoni & Robert Remez. London: Blackwell.
- Haapamäki, Saara & Sarah Kvarnström, 2014. Svenskan i Helsingfors och Åbo ur ett folkdialektologiskt perspektiv. I *Svenskans beskrivning* 33 (109–118), red. av Jan Lindström m.fl. Helsingfors: Nordica Helsingiensia 37.
- Kerswill, Paul, 2012. *Saliency in language variation and change: marrying observation, experimentation and social construction*. Föredrag vid Séminaire transversal Lidilem. Université de Grenoble.

- Kerswill, Paul & Ann Williams, 2002. "Salience" as an explanatory factor in language change: evidence from dialect levelling in urban England. I *Language change: the interplay of internal, external and extra-linguistic factors*. (81–110), red. av Mari C. Jones & Edith Esch. Berlin – New York: Mouton de Gruyter.
- Lakoff, George, 1987. *Women, fire and dangerous things. What categories reveal about the mind*. Chicago: University of Chicago Press.
- Mielikäinen, Aila & Marjatta Palander, 2014. *Miten suomalaiset puhuvat murteista? Kansanlingvistinen tutkimus metakielestä*. Helsinki: SKS.
- Niedzielski, Nancy & Dennis Preston, 2003 [2000]. *Folk linguistics*. Berlin – New York: Mouton de Gruyter.
- Preston, Dennis, 1986. Five visions of America. *Language in Society* 15: 221–40.
- Preston, Dennis R, 2011. Methods in (applied) folk linguistics: getting into the minds of the folk. I *AILA Review* 24: 15–39.
- Rácz, Peter, 2013. Salience in sociolinguistics: a quantitative approach. I *Topics in English linguistics, vol. 84*, red. av Elizabeth Closs Traugott & Bernd Kortmann. Berlin – Boston: De Gruyter Mouton.
- Rabb, Viveca, 2012. Vasasvenska. I *Svenskan i Finland* 13. (168–179), red. av Siv Björklund, Harry Lönnroth & Nina Pilke. Vasa: Publikationer från Vasa universitet: Rapport 178.
- Rabb, Viveca, 2014. Dialektvariation i Vasa. I *Svenskans beskrivning* 33. (372–382), red. av Jan Lindström m.fl. Helsingfors: Nordica Helsingensia 37.
- Rabb, Viveca, 2015. Standard eller dialekt? Några nedslag i modern Vasasvenska. I *Vasa som språkgemenskap. Perspektiv på den tvåspråkiga stadens flerspråkighet* (24–40), red. av Harry Lönnroth & Liisa Laukkanen. Vasa: Vaasan yliopiston julkaisuja: Tutkimuksia 304.
- Rabb, Viveca, u.u. Från landsbygdsdialekter till Vasasvenska. Tecken på dialektutjämning och registrering av en stadsvarietet i fyra steg. I *Språk och stil* 26.
- Røsstad, Rune, 2008. *Den språklege røynda. Ein studie i folkelingvistikk og dialektendring frå austre Vest-Agder*. Oslo: Novus.
- Taylor, John R, 2011. Prototype theory. I *Semantics. An international handbook of natural language meaning. Vol. 1*. (643–664), red. av Claudia Maienborn m.fl. [Handbooks of linguistics and communication science 33/1] Berlin: Mouton de Gruyter.
- Taylor, John R, 2015. Prototype effects in grammar. I *Handbook of cognitive linguistics*. (562–579), red. av Ewa Dabrowska & Dagmar Divjak. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Trudgill, Peter, 1986. *Dialects in contact*. Oxford: Blackwell.
- Woolard, Kathryn A. 2008: Why *dat* now?: Linguistic-anthropological contributions to the explanation of sociolinguistic icons and change. I: *Journal of sociolinguistics* 12/4: 432–452.